Kooperatívne učenie

Mgr. Jana Trabalíková, PhD., UNIZA
Zdroj: Trabalíková, J. 2016. Učiteľ a kľúčové princípy kooperatívneho učenia. Žilina: EDIS.



moderná koncepcia vyučovacieho procesu
- sociokognitívne teórie vzdelávania
- metóda vyučovania
- kooperatívny spôsob výchovy a vzdelávania



Nekopírovať

Nekopírovať

“Spolu dokážeme viac, nech by každý dokázal sám.”

- Príklad jednej z techník kooperatívneho vyučovania:
- Jigsaw / skladačkové učenie + pojmové mapy
- Snímka 4 až 7



Nekopírovať

Prípadová štúdia...

Predstavte si, že:

... máte možnosť prevziať vedenie firmy Barik, s.r.o. ako vedúci manažér – postupne sa o nej všetko dozviete: ... najskôr však ...



Nekopírovať

Jigsaw (puzzle) 1.

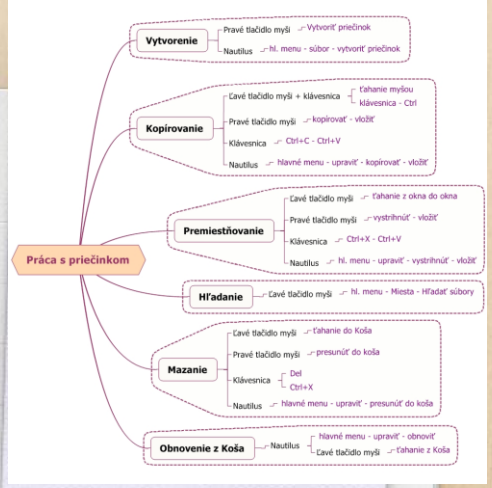
- … ako nádejný nový vedúci manažér sa chcete čo najviac dozvedieť o firme
- **- čítate**
- **- ľudia vás informujú** …

- EXPERTNÉ SKUPINY: Rozdeľte sa 111,222,333…
  Prečítajte si text, ktorý pred sebou máte. (5 min).
- Každá skupina má iné informácie o firme.



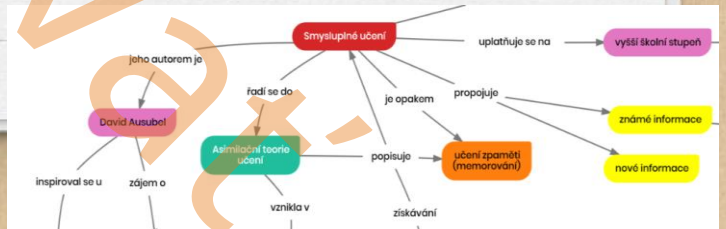
Nekopírovať

Vytvorte spoločne **pojmovú mapu**



Prečítajte si text

- **Podčiarknite hlavné informácie**
- **Vyberte kľúčovú informáciu – pojem (alebo 2-3)**,
- **Vyberte ďalšie kľúčové informácie - pojmy, rozmiestnite ich okolo -** prehľadná **štruktúra**, **hierarchické usporiadanie**,
- Okolo nich rozmiestnite ďalšie informácie - pojmy,
- **Vzťahy** medzi pojmami - **šípka**. Nad šípku – **podstata súvisu,**
- **Snažte sa o porozumenie informáciám – budeme to overovať.**
- Mapu si odfoťte.



Nekopírovať

- DOMOVSKÉ SKUPINY: Rozdeľte sa do trojíc 123, 123, 123...
- Na základe pojmovej mapy ako expert informujte ostatných o situácii vo firme Barik (15 min.). Kto nerozumie, pýta sa.

- **Kahoot (preverenie vedomostí)**



Nekopírovať

1. Prečo kooperatívne učenie

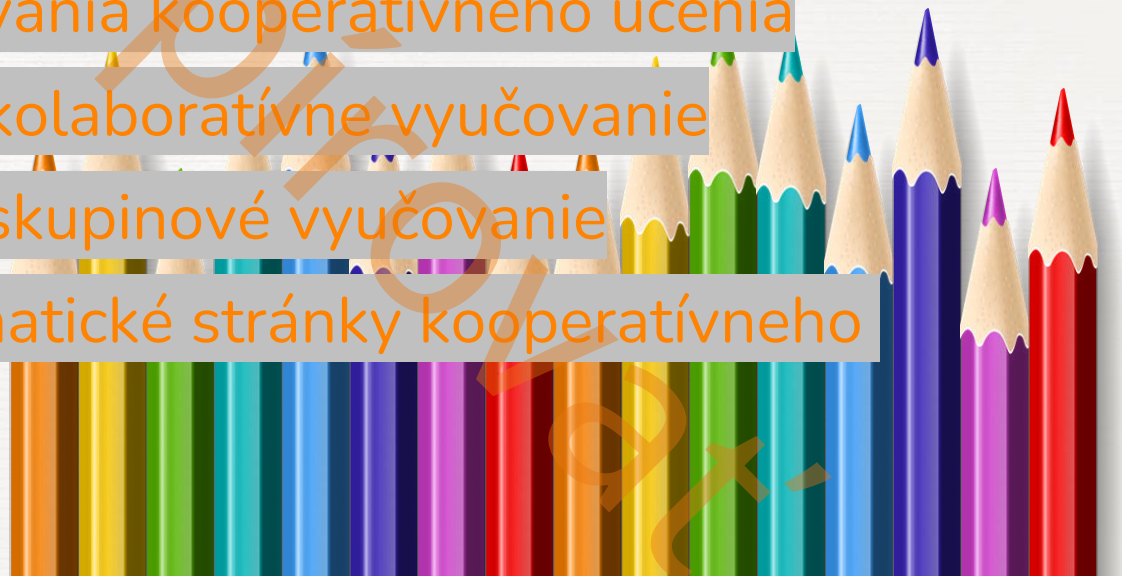
1 Kooperatívne vyučovanie a učenie

2 Rozsah uplatňovania kooperatívneho učenia

3 Kooperatívne a kolaboratívne vyučovanie

4 Kooperatívne a skupinové vyučovanie

5 Prínosy/problematické stránky kooperatívneho učenia



Nekomerčný

KOOPERATÍVNE UČENIE V ŠKOLE V KONTEXTE SPOLOČENSKÉHO VÝZNAMU

- dominantná stratégia
- **vzájomná sociálna závislosť** - podstata ľudstva
- Ovplyvňuje náš sociálny aj duševný rozvoj, psychický vývin a zdravotný stav, v konečnom dôsledku celkovo **kvalitu života**.
- Rozpor: vzrastajúca vzájomná závislosť - vzrastajúce orientovanie sa na seba: ??? Dali sme mladým dobrý vzor?



Nekopírovať

Mýty o kooperatívnom učení

- ✗ Súťaživo orientovaný svet
- ✗ Mýtus o trestaní talentovaných ľudí
- ✗ Mýtus o nespravodlivom hodnotiacom systéme
- ✗ Mýtus o chýbajúcich skúsenostiach a zrelosti
- ✗ Kooperatívne učenie znižuje kontrolu zo strany učiteľa/lektora a možnosť predvídať výsledky

Nekopírovať



Kooperatívne učenie v škole

- prevláda výučba zameraná na úspechy žiakov ako jednotlivcov
- Pokusy o vzájomnú pomoc – nie vždy vítané
- v rozsahu 60 až 80 % času - extrémne veľa???



Nekopírovať

Sociálne vzťahy vzhľadom na cieľ situácie

Závislosť neexistuje	individualizácia	Svoj cieľ dosiahne jednotlivec nezávisle od druhých
Závislosť existuje	negatívna	Kompetícia – jednotlivec je úspešný, keď ostatní nie sú
	pozitívna	Jednotlivec dosiahne svoj cieľ, ak aj ostatní dosiahnu svoj – výsledok prospešný pre všetkých

Nekopírovať



Nekopírovať

“Osobitosťou, ktorú má **kooperatívne učenie** zahrnutú v cieľoch, je potreba uplatňovať pri vzájomnej spolupráci v skupinách **sociálne spôsobilosti** medzi jednotlivými členmi skupiny – rozvíja ich popri rozvoji vedomostí **cielene a dôsledne**.”

Kooperatívne učenie	Skupinové učenie
Jasná zodpovednosť za podiel práce	Zodpovednosť nie je daná, roly sa nemenia
Rozdelenie si učebných úloh	Učiaci sa nie je zodpovedný za učenie sa druhého
Orientácia na proces	Orientácia na výsledok
Učiteľ/lektor pozoruje a reflektuje interakciu žiakov	-



Nekopírovať!

Prínosy kooperatívneho učenia

Väčšia aktivita ako pri práci s celou skupinou.

V skupine sa prejaví aj ten, kto pri hromadnom vyučovaní ostáva pasívny.

Tvorivosť.

Porovnávanie výsledkov práce – skupiny sa navzájom porovnávajú, konfrontujú, presviedčajú sa o správnosti či nesprávnosti svojich postupov,

Spôsob získavania vedomostí je príťažlivejší a prirodzenejší.

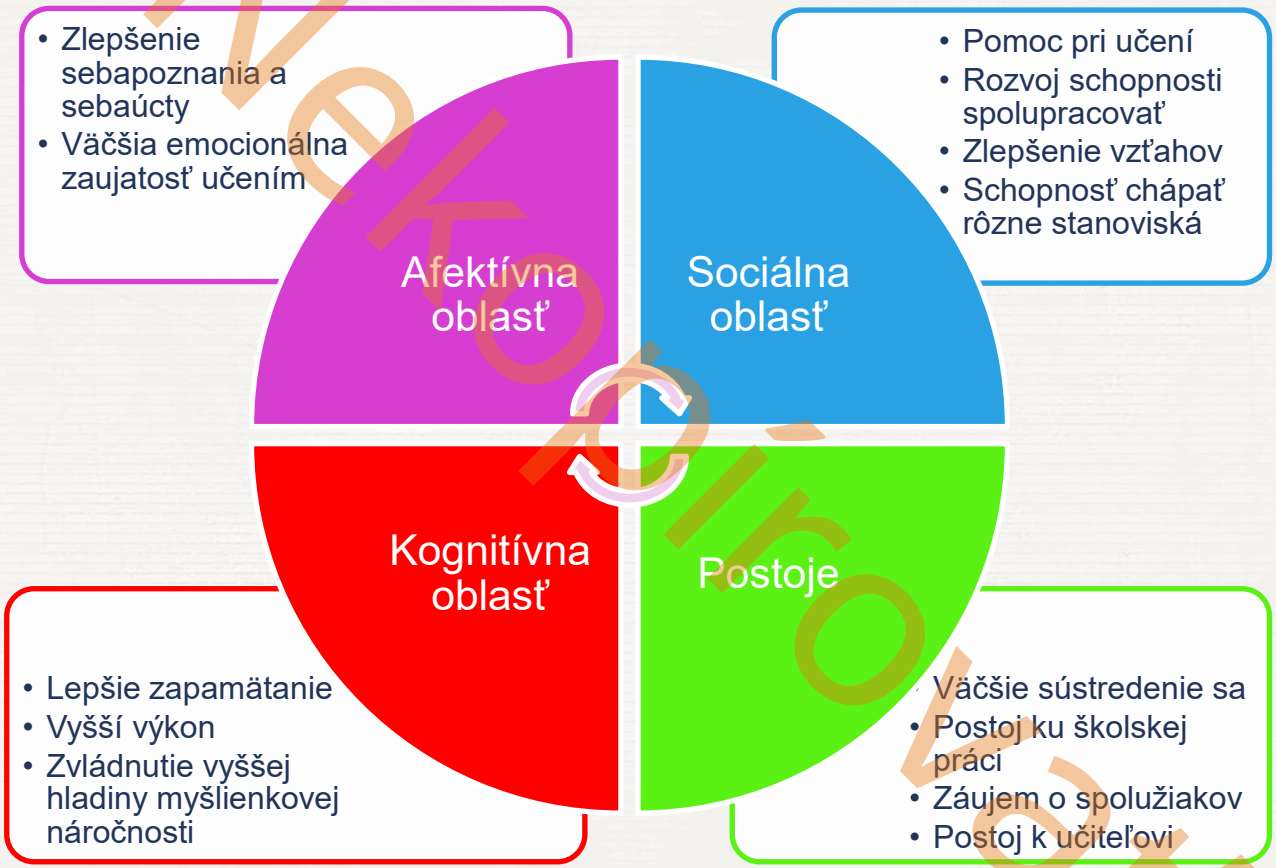
Vzťahy sú kvalitnejšie – problémy = prirodzená súčasť života - riešenie.



Nekopírovať







Nekopírovať

Negatívne emócie - výhoda

„Žiaci citlivo vnímali, že pri skupinovej práci u nich dochádza častejšie k nezhodám, je potrebné riešiť väčšie množstvo situácií, práca v skupinách bola pre nich náročnejšia ako boli zvyknutí, ale zároveň zaujímavejšia.“

„Neustálym posilňovaním pozitívnej vzájomnej závislosti, individuálnej zodpovednosti a špecifickým formovaním sociálnych spôsobilostí postupne prichádzali na to, že je potrebné sa odosobniť, naučiť sa vecne riešiť problémy, komunikovať a vedieť oceniť svojich spolužiakov.“

„Mnohokrát výkonovo menej úspešní žiaci zabezpečili príjemnú atmosféru pri riešení úloh, prekvapili kreativitou a originalitou pohľadu na úlohu. Pri reflexii skupinovej činnosti neraz ostatných zaujali svojim zaujímavým pohľadom na prácu v skupine.“



Nekopírovať

Rozhovory v kooperatívnej skupine – hlboké rozhovory (!)

Nekopírovať

Exploratívne rozhovory

Spoločne sa vecne uvažuje, zdôvodňuje,
- nárast logického myslenia

(už 9- ročné deti)

Rozprava v skupine

Pre hovoriaceho: integruje, usporiada svoje myšlienky

pre počúvajúceho: získava informácie od rovesníka, konštruuje nové myšlienky



Problematické stránky kooperatívneho učenia

Tvorba úloh

Príprava žiakov/študentov na spoločnú prácu.

Monitorovanie práce žiakov/študentov v skupinách

Premiestnenie stolov a stoličiek

Správanie sa žiakov/študentov, ktorí netrávia čas riešením úloh v skupine.

Hodnotenie skupín/jednotlivcov nich?

Negatíva: skôr nedostatočné plánovanie, teoretická pripravensoť.

Nekopírovať



2. Kľúčové princípy kooperatívneho učenia

4.1 Bezprostredná interakcia členov skupiny

4.2 Pozitívna vzájomná závislosť

4.3 Individuálna zodpovednosť

4.4 Rozvoj sociálnych spôsobilostí

4.5 Reflexia skupinového procesu



Nekopírovať

Individuálna zodpovednosť

- Dôvod? - každý dosiahne svoj cieľ vtedy a len vtedy, ak aj všetci členovia jeho skupiny dosiahnu svoj cieľ
- Pridelenie rôznych úloh členom skupiny
- Skladačkové učenie



Nekopírovať

Individuálna zodpovednosť

Nekopírovať

Závislosť - od cieľov	Skutočné / imaginárne
- od zdrojov	Rozdeliť zdroje členom, limitovať zdroje
- od roly	Zapisovateľ, prezentujúci, organizátor, podporovateľ spolupráce
- od úloh	Čiastkové úlohy
- od odmeny	Členom skupiny



Rozvoj sociálnych spôsobilostí

- ✗ Kooperatívne skupiny: **obsah** vyučovacieho predmetu ale aj **ovládanie sociálnych spôsobilostí**

Kroky:

- 1. motivácia + zavedenie: Podstata na zábavných kooperatívnych úlohách: počítame do 20, kreslíme roboty, ostrov - zoznam sociálnych spôsobilostí
- 2. osvojenie - upozornenie na používanie soc. spôsobilostí
- 3. pozorovanie
- 4. reflektovanie + ocenenie

Nekopírovať



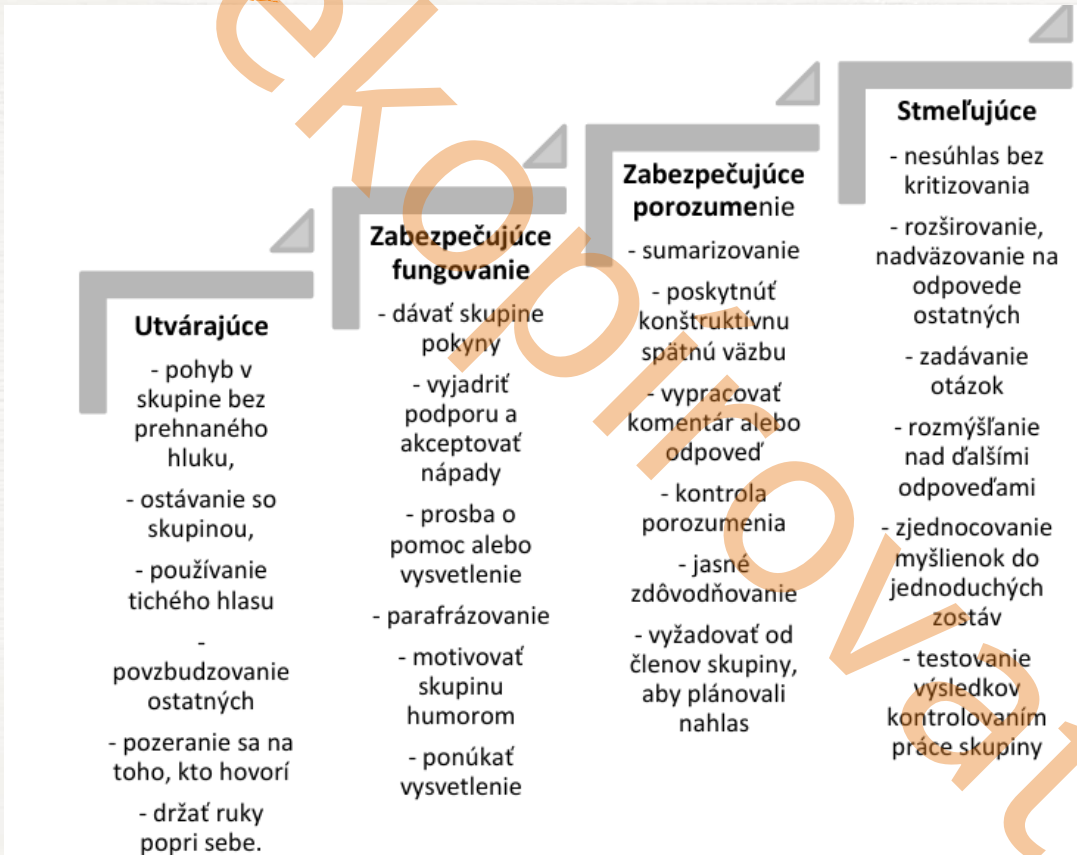
Rozvoj sociálnych spôsobilostí

- 1. Počiatočné: počúvanie, začatie rozhovoru, rozprávanie, kladenie otázok, poďakovanie, zoznamovanie sa, dávanie komplimentov.
- 2. Pokročilé sociálne spôsobilosti: požiadanie o pomoc, dávanie príkazov, plnenie inštrukcií, ospravedlnenie, presvedčovanie druhých.
- 3. Spôsobilosti zaoberajúce sa pocitmi: uvedomovanie si pocitov, vyjadrovanie pocitov, porozumenie pocitom druhých, vyrovnanie sa s hnevom druhých,
- 4. Spôsobilosti poskytujúce alternatívy k agresii: delenie sa, pomáhanie druhým, vyjednávanie, sebakontrola, trvanie na svojich právach, reagovanie na podpichovanie, vyhýbanie sa problémom s druhými.
- 5. Spôsobilosti týkajúce sa stresu: športový duch pri hre, reagovanie na presviedčanie, reagovanie na neúspech, zaoberanie sa obvinením, skupinový nátlak a jeho zvládanie.
- 6. Plánovacie spôsobilosti: rozhodnutie niečo urobiť, zisťovanie dôvodu problému, určenie cieľa, uvedomovanie si svojich schopností.



Nekopírovať

Sociálne spôsobilosti



Nekopírovať

Reflexia skupinových procesov

- **FFFF** (facts, feelings, findings, futures), - **PPPP** (priebeh, pocity, poznatky, príležitosti)
- **Priebeh** – popis diania. („Popíšte, ako prebiehala aktivita.“)
- **Pocity** – pocity a dojmy, ktoré sa s dianím spájali. („Aké boli Vaše osobné očakávania/obavy?“)
- **Poznatky** – poučenie vyplývajúce z prežitých situácií. („Čo si zistil pri tejto úlohe o sebe/téme?“)
- **Príležitosti** –súvislosti s budúcim správaním sa v podobných situáciách („Čo v budúcnosti po tejto skúsenosti budete/nebudete robiť?“)



Nekopírovať

2. Kľúčové princípy kooperatívneho učenia

4.1 Bezprostredná interakcia členov skupiny

4.2 Pozitívna vzájomná závislosť

4.3 Individuálna zodpovednosť

4.4 Rozvoj sociálnych spôsobilostí

4.5 Reflexia skupinového procesu



Nekopírovať





Preto:

Dôležitý je učiteľ/ka + lektor/ka

Nekopírovať

3. Rola učiteľa/lektora v kooperatívnom učení

3.1 Plánovanie a realizácia kooperatívneho vyučovania učiteľom

3.1.1 Dlhodobé a krátkodobé plánovanie

3.1.2 Vytváranie skupín

3.2 Požiadavky na kooperatívne učebné úlohy

3.3 Hodnotenie výsledkov práce skupín na učebných úlohách



Nekonečno

Plánovanie kooperatívneho učenia

Dlhodobé plánovanie

Teória, výber vhodných tém - skupiny, usporiadanie lavíc, príprava triedy na začiatku školského roku – sociálne zručnosti a pod.

Krátkodobé plánovanie

Konkrétne aktivity, roly žiakov, materiály, kritériá úspechu, očakávané sociálne spôsobilosti, príprava na reflexiu.



Nekopírovať

Vytváranie skupín – uvedomelé!

- ✗ Úroveň schopností – NIE: príliš asymetrické skupiny
- ✗ Chlapci – dievčatá (chlapci a málo dievčat – ignorácia, dievčatá a málo chlapcov – angažovanie)
- ✗ Priateľské vzťahy – pozitívne nastavenie na prácu a spolupatričnosť, ale: iba na začiatku: flow-on



Nekopírovať!

Požiadavky na kooperatívne učebné úlohy

- koncipované úlohy: aby práca v skupine bola **naozaj najlepším** riešením.
- **vyžaduje zdroje** (informácie, poznanie, stratégie heuristického riešenia problémov, materiály a zručnosti...), ktoré nevlastní žiaden jednotlivec sám, teda problém nemôže vyriešiť individuálne bez prispenia ostatných.

Nekopírovať



Požiadavky na kooperatívne učebné úlohy

Sociálne požiadavky ------ Kognitívne požiadavky



Kooperatívna úloha

Nekopírovať



Požiadavky na kooperatívne učebné úlohy

- viac riešení

= zdroj vnútornej motivácie,

= výzva pre členov skupiny, premýšľanie, rozhodovanie,

= uplatnenie rôznych schopností, záujmov, nadania

= rôzne zdroje, ´+ pre rôzne zmysly

= možnosť uplatnenia vyššej úrovne reči

= kritické, tvorivé myslenie.



Nekopírovať

Hodnotenie kooperatívnych úloh

- Hodnotenie výsledku
- Hodnotenie procesu



Nekopírovať

Plusy a mínusy

Pozitíva pre učiteľa/študenta

?

Negatíva pre učiteľa/ študenta

?



Nekopírovať





Ďakujem za pozornosť!

Jana Trabalíková

jana.trabalikova@uniza.sk

Nekopírovať